

DE L'AUSO ROMANA AL VICUS AUSONENSIS MEDIEVAL¹

M. DOLORS MOLAS I FONT
IMMA OLLICH I CASTANYER
Universitat de Barcelona

ANTONI CABALLÉ I CRIVILLÉS
Direcció General de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya

From the Roman Auso to the medieval Vicus Ausonensis

Article resultat de la comunicació presentada pels autors al XIV Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica, celebrat a Tarragona l'any 1993, que fou publicat en les seves actes. Mitjançant la correlació de les dades obtingudes fins al 1993, gràcies a les diverses excavacions arqueològiques i a la recerca històrica duta a terme fins aleshores, presenta els trets principals de l'antiga Auso romana i la seva evolució cap al nucli medieval posterior.

Paraules clau: arqueologia, Auso, nucli urbà, Vicus Ausonensis.

An article resulting from the report presented by authors at the XIV International Congress of Classical Archaeology, held in Tarragona in 1993, which was published in the minutes. Through the correlation of data obtained until 1993, thanks to the diverse archaeological digs and the historical research carried out until then, it presents the main aspects of the old Roman Auso and its evolution towards the later medieval centre.

Keywords: archaeology, Auso, urban centre, Vicus Ausonensis.

L'antiga ciutat romana d'Auso, identificada amb el Vicus Ausonensis medieval i amb l'actual ciutat de Vic, es troba situada al bell mig de la plana de Vic, comarca d'Osona, província de Barcelona, en el punt on conflueixen els rius Méder i Gurri, ambdós tributaris del riu Ter.

La vitalitat de Vic en el decurs de la seva història, les destruccions que la ciutat possiblement va sofrir entre els segles VIII i IX, l'aprofitament sistemàtic de les estructures d'època romana al llarg de l'edat mitjana i les successives reformes, són els causants que avui disposem de poques dades sobre les característiques del nucli urbà d'Auso i de la seva evolució. Tot i així, les excavacions arqueològiques que es realitzen al nucli antic de Vic des del 1982, any de la configuració del *Projecte de Recerques Arqueològiques a la ciutat de Vic (PRAV)*, permeten fer una aproximació a la història d'aquest nucli urbà.

1. Article publicat a *Actes del XIV Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica. La ciutat en el món romà*, vol. 2. Tarragona, 1993, p. 289-290

Les dues intervencions realitzades en el subsòl de l'interior del *podium* del temple² indiquen que la primera ocupació del nucli antic de l'actual ciutat de Vic es remunta a l'època augustiana. Malauradament, desconeixem quina era la naturalesa d'aquest primer assentament, però la continuïtat de l'ocupació del lloc fins a l'edificació del temple està testimoniada per la presència a l'àrea de sigil·lates itàliques, sud-gàl·liques i clares datables entre els segles I i II, i procedents del sistemàtic buidat que el subsòl del temple i el *temenos* van sofrir en el moment del seu descobriment l'any 1882.

Les excavacions efectuades en els jaciments de La Taula³ i de Can Genís⁴ situats a prop del temple i vers la muralla de Pere III, en el sector de la Rambla dels Montcada, han proporcionat materials ceràmics contemporanis als procedents del temple; ara bé, aquests materials apareixen sovint fora de context, ja que en els jaciments de Can Genís i de La Taula els nivells romans van ser afectats per les construccions d'època medieval, mentre algunes estructures de tipus romà sembla que, fins i tot, van ser amortitzades en les construccions medievals, com és el cas del jaciment de La Taula.

D'altra banda, la intervenció realitzada a la Casa Clariana, situada a la plaça del mateix nom, davant per davant del jaciment de La Taula, ha evidenciat profundes remodelacions a la zona que han interferit en la conservació dels nivells romans i medievals.⁵

Sembla evident que a mitjan segle I i durant els segles II i III, la ciutat s'estenia no solament en el sector delimitat entre el temple i l'actual Rambla dels Montcada, on se situen els jaciments del temple, Can Genís, La Taula i la Casa Clariana, sinó també vers el sud, en la part baixa, on en el segle IX es construí la primitiva catedral, substituïda més tard per l'edificació romànica del bisbe Oliba l'any 1038, i en el segle XI s'aixecà l'edifici de l'Albergueria. Des de sempre s'havia pogut observar en el carrer de l'Albergueria la presència de restes de paraments de tipus romà integrats en la part inferior dels murs d'un dels edificis annexos de la catedral. Aquests murs pressuposaven l'existència a la zona d'estructures edilícies de tipus romà de notables dimensions, suposició que es confirmà durant les campanyes d'excavacions efectuades a l'Albergueria.⁶ Aquests treballs documentaren la

2. MOLAS, M. Dolors. «El temple romà de Vic: novetats arqueològiques i cronologia». *XI Simposi de Prehistòria i Arqueologia Peninsular. Ausa* [Vic], núm. X (1982), p. 275-291. MESTRES, Imma; PUJADES, Josep; SUBIRANES, Carme. *Memòria de l'excavació al temple romà de Vic*. Vic, 1991. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

3. MOLAS, M. Dolors; OLLICH, Imma. *Memòria de les excavacions a la ciutat de Vic. Jaciments de La Taula i del temple romà 1982-1983*. Vic, 1984. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

4. MOLAS, M. Dolors; OLLICH, Imma; CABALLÉ, Antoni. *Memòria de les excavacions arqueològiques a Vic. Jaciment de Can Genís 1987-1988-1989*. Vic, 1992. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

5. PUJADES, Josep; TIÓ, Xavier. *Memòria de l'excavació realitzada a la Casa Clariana*. Vic, 1990. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

6. OLLICH, Imma; MOLAS, M. Dolors; CABALLÉ, Antoni. *Memòria de les excavacions arqueològiques a la ciutat de Vic. Jaciment l'Albergueria. Campanya 1990*. Vic, 1992. Generalitat de Catalunya [mecanografiat]. OLLICH, Imma; MOLAS, M. Dolors; CABALLÉ, Antoni; PUJADES, Josep. *Informe de les excavacions arqueològiques a la ciutat de Vic. Jaciment l'Albergueria. Campanya 1992*. Vic, 1992. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

presència de les restes d'un mur assentat a la roca i fet de grans carreus, associat a sigil-lata clara A, que va ser en part desmuntat possiblement en el moment de la implantació en el lloc d'una necròpolis de tombes antropomorfes —segles IX i X—, anterior a l'edifici romànic de l'Albergueria.

L'excavació portada a terme sota el deambulatori de la catedral posà al descobert restes monumentals com ara fragments de columnes i d'un fris, i un pedestal motllurat que presenta una de les dues cares destruïdes, essent les restes més antigues datables vers la meitat del segle I.⁷

Amb anterioritat a l'excavació del deambulatori, es realitzà a la zona una intervenció en el carrer del Cloquer des d'on hi ha l'accés a l'esmentat deambulatori.⁸ L'excavació posà al descobert l'existència d'una necròpolis de tombes antropomorfes excavades a la roca, relacionable amb la primitiva catedral del bisbe Gotmar. Entre les tombes van aparèixer alguns fragments de *tegula* i de ceràmica romana, però mai estructures constructives. Així mateix, a la plaça de la Pietat es documentaren enterraments contemporanis als anteriors i restes del mercat de la Quintana del segle XI al XVI.⁹

La darrera intervenció feta a la zona, en el convent de les Sagramentàries, situat a la plaça del bisbe Oliba, ha proporcionat ceràmica romana datable a partir del segle I, però sempre barrejada en nivells altmedievals i posteriors.¹⁰

El temple d'Auso va ser edificat a la darrerria del segle I o bé en els primers decennis del segle II, en el punt més alt d'una zona ocupada ja des d'època augustiana, segons evidència l'excavació portada a terme en la base del períbol del *temenos*.¹¹ D'ençà del seu descobriment l'any 1882 era evident que es tractava d'un temple amb pati sagrat, atès les restes conservades de la part posterior del períbol. L'excavació feta al carrer del pare Xifré va permetre la identificació del mur de tancament davanter del *temenos* a partir de les restes conservades d'una part dels fonaments que anaven associats a la presència, escassa, de material ceràmic altimperial.¹² S'evidencià així que durant el segle XI bona part del vell *temenos* s'aprofità com a base dels murs exteriors del castell dels Montcada, mentre els murs de la *cella* del temple en definien el pati interior.

7. PUJADES, Josep; MESTRES, Imma; ROCAFIGUERA, Montserrat. *Memòria de les excavacions arqueològiques al deambulatori de la catedral de Vic*. 1992. Vic, 1992. Generalitat de Catalunya [mecanografiat]. OLLICH, Imma. «Dos exemples d'arqueologia medieval al nucli urbà de Vic: la casa de la plaça Dom Miquel i la necròpolis del Cloquer». *XI Simposi de Prehistòria i Arqueologia Peninsular. Ausa* [Vic], núm. X (1982), p. 375-385.

8. OLLICH, *op. cit.*

9. CABALLÉ, Antoni. *Memòria sobre l'excavació d'urgència a la plaça de la Pietat de Vic*. Vic, 1985. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

10. SUBIRANES, Carme. *Memòria de les excavacions arqueològiques al convent de les Sagramentàries. Campaña 1993*. Vic, 1995. Generalitat de Catalunya [mecanografiat].

11. SANMARTÍ, Enric; LÓPEZ, Albert. «Excavacions al temple de Vic. Campaña 1980». *XI Simposi de Prehistòria i Arqueologia Peninsular. Ausa* [Vic], núm. X (1982), p. 261-273.

12. MOLAS, M. Dolores; OLLICH, Imma. «L'aplicació d'un programa d'arqueologia urbana i la delimitació del períbol del temple romà de Vic». *Cypsela* [Girona], núm. V (1985), p. 163-170.

Consideracions a l'entorn de la ciutat d'Auso

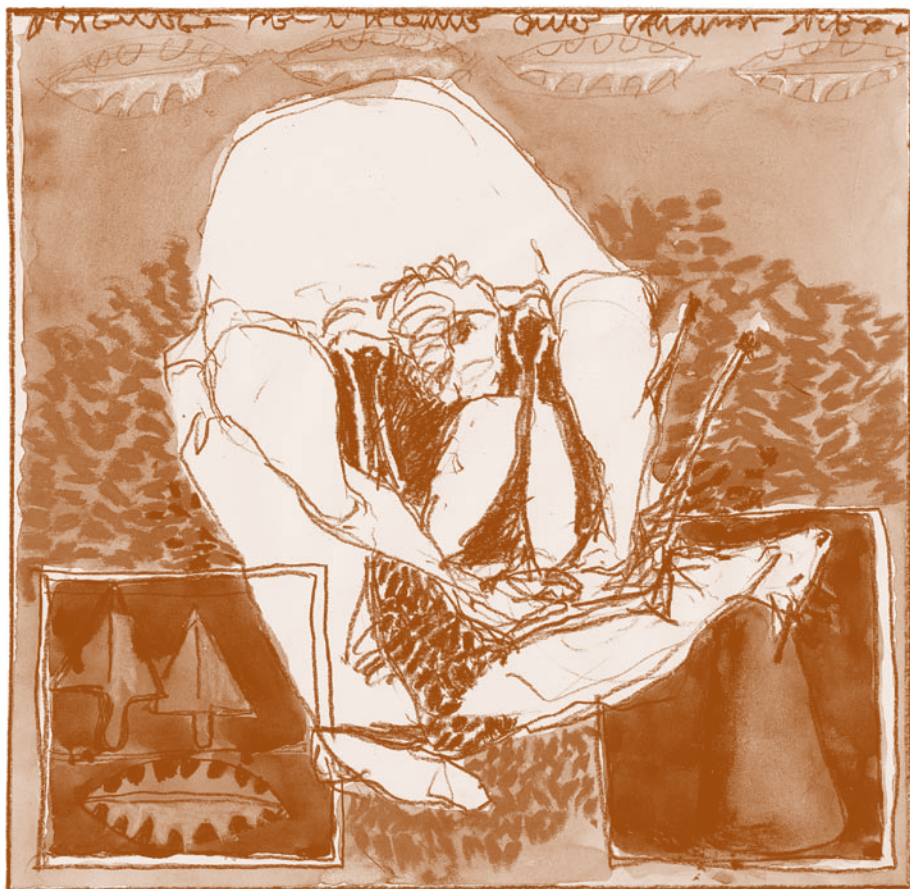
La informació que tenim assenyala que el nucli urbà de la ciutat d'Auso estava situat a la banda esquerra del riu Méder i era de modestes dimensions; a grans trets, ocuparia una àrea compresa entre el portal de Santa Eulàlia a l'est, la plaça de la Catedral a l'oest, el portal de Queralt al sud i la zona del temple al nord, arribant possiblement fins a l'entorn de la plaça del Paradís.

És evident que la pobresa d'estructures d'època romana és en part una conseqüència de les profundes remodelacions que la ciutat ha sofert en el decurs del temps; ara bé, creiem que aquesta situació pot respondre ensems a l'existència d'espais buits en el si del nucli urbà d'època romana. Així mateix, el modest desenvolupament d'Auso reflectiria la pervivència de la forta personalitat de l'antic poble ausetà, els *ausetani* de Plini, encara organitzats en una *civitas* l'any 49 aC, moment en què el *populus ausetani* rebria segurament la ciutadania llatina.¹³ La fundació d'Auso en època augustiana respondria a la necessitat d'administrar un territori agrícola densament poblat i explotat d'ençà del segle II aC.¹⁴ Les poques inscripcions documentades a Auso, al seu territori o bé que fan referència a ella,¹⁵ il·lustren que a la primera meitat del segle I els habitants del municipi d'Auso vivien un procés avançat d'integració vers el sistema romà, mentre la construcció del temple a la darreria del segle I o a inicis del II seria l'evidència del grau d'acumulació de riquesa en mans dels terratinents locals.

13. PONS, Josep. «Una inscripció a Germania de dos legionaris ausonencs». *XI Simposi de Prehistòria i Arqueologia Peninsular. Ausa* [Vic], núm. X (1982), p. 321 i 324.

14. MOLAS, M. Dolors. *Els ausetans i la ciutat d'Ausa*. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1982, p. 92-107 (Osona a la Butxaca; 4). DURAN, Montserrat; MESTRES, Imma; MOLAS, M. Dolors; PUJADES, Josep. «Excavacions arqueològiques al Camp de Les Lloses (Tona)». *Butlletí municipal* [Tona], núm. 5 (1993), p. 32-36.

15. FABRE, Georges; MAYER, Marc; RODÀ, Isabel. *Inscriptions romaines de Catalogne. I. Barcelonne*. París: Centre Pierre Paris-Universitat de Barcelona, 1974, p. 71-74.

RESSENYA DE L'EXPOSICIÓ COMMEMORATIVA